

осіб, які контактують з шумом (здорових) в умовах профілакторію, будинки відпочинку, пансіонату та груп здоров'я, виробнича гімнастика, вітамінотерапія, використання захисту часом – виключення надмірно тривалого стажу роботи, контакт з шумом і виключення понаднормових робіт [28]. При направленні на бюро медико-соціальної експертизи, крім рекомендацій з працездатності, також вказують додаткові види допомоги: лікування у сурдолога, слухопротезування, загально зміцнюючі санаторно-курортне лікування.

При початкових ознаках впливу шуму на орган слуху працівник визнається професійно придатним із посиленням заходів профілактики та використанням заходів оздоровлення. Припинення контакту з шумом при початкових ознаках впливу шуму на орган слуху призводить до стабілізації процесу та часткового відновлення гостроти слуху, рідше – до зворотного розвитку неспецифічних змін з боку нервової, серцево-судинної та інших систем. В інших випадках і при нераціональному чи пізньому працевлаштуванні захворювання призводить до зниження загальної та професійної працездатності.

При легкому, помірному і вираженому ступені двосторонньої нейросенсорної приглухуватості працівник з підтвердженим діагнозом професійної нейросенсорної приглухуватості визнається таким, що втратив загальну і професійну працездатність, є непрацездатним у своїй професії, що потребує зміни професійної діяльності та визначення III групи інвалідності з професійного захворювання на період перекваліфікації [23]. За наявності професійної нейросенсорної приглухуватості протипоказана праця з впливом шуму, несприятливих факторів мікро- та макроклімату, вібрації, інших несприятливих виробничих факторів залежно від неспецифічного ураження системи або органу [33].

Список використаних джерел

1. Андрущенко Т. А., Басанець А. В. Виробничі фактори хімічного і фізичного походження у сучасній вугільній промисловості України: їх вплив на розвиток професійно обумовленої патології. *Український журнал з проблем медицини праці*. 2015. №3(44). С.75–82.
2. Передерій Г. С., Ластков Д. О., Паргас О.В. Удосконалення санітарно-гігієнічного моніторингу впливу умов праці на здоров'я гірників вугільних шахт : монографія. Донецьк : Світ книги, 2012. 319 с.
3. Семеряк О. М., Соловійов О. І. Гігієнічна оцінка умов праці гірників вугільних шахт з професійною патологією від дії загальної вібрації. *Український журнал з проблем медицини праці*. 2018. № 2 (55). С. 57–67.

ЗАЛЕЖНІСТЬ СПРИЙНЯТТЯ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ ВІД ІНДИВІДУАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ УВАГИ УЧНІВ

Шніткова Леся Михайлівна

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Анотація. У статті аналізується залежність сприйняття змісту навчання охорони праці від індивідуальних особливостей уваги учнів. Аналізується методика найбільш повно включити розумові процеси сприйняття, осмислення, запам'ятовування інформації інструктованим у процесі аналізу ключових небезпечних факторів професійної діяльності.

Ключові слова: охорона праці, навчання, сприйняття, увага, запам'ятовування.

Вибірковість індивідуального сприйняття вимог охорони праці до безпечного виконання трудових процесів може бути пояснена його залежністю від рівня уваги учнів, яка характеризується спрямованістю і зосередженістю свідомості на певних вимогах при одночасному відволіканні від інших. Саме в увазі проявляється вибірковість свідомості. Функціями уваги є відбір значущих дій для безпеки праці в галузі швейного виробництва та

ігнорування інших несуттєвих конкуруючих дій, а також регуляція та контроль діяльності сприйняття інформації до її запам'ятовування.

Особливостями уваги під час навчання вимогам безпеки праці при експлуатації швейного обладнання є концентрація уваги на вимогах безпеки, об'єм вимог, які можуть бути охоплені увагою учнів одночасно, перенесення уваги з одних вимог на інші та здатність утримувати у сфері уваги одночасно правові, соціально-економічні, організаційно-технічні, санітарно-гігієнічні і лікувально-профілактичні вимоги безпеки праці.

Дослідження Б. М. Теплова виявили залежність зазначених особливостей уваги від властивостей нервової системи людини, коли має місце дефіцит подразників або наявність додаткових подразників. Недостатність подразників ускладнює осмислення дійсності, призводить до втрати константності сприйняття. Все це засвідчує необхідність певного притоку сигналів із зовнішніх інформаційних джерел для нормального сприйняття інформації про вимоги безпеки праці. Одночасне сприйняття великої кількості вимог безпеки погіршує її точність, обумовлює помилки у відповідях і діях. Це обумовлено фіксованими об'ємами уваги для кожного учня, яка обмежується можливістю одночасного сприйняття декількох незалежних між собою вимог безпеки праці, інформація про які поступає із спеціально організованого навчального середовища.

Сам по собі об'єм уваги мало піддається регулюванню під час навчання охороні праці або тренуванню. Водночас розвивати увагу можна з допомогою прийомів її активізації. Знаходження учителем нових сторін у вивченні вимог безпеки праці забезпечує зміну об'єкту вивчення, чим і підтримує увагу учнів.

Потік навчального матеріалу з основ безпеки праці в галузі швейного виробництва повинен так організовуватися, щоб забезпечувати високий рівень уваги учнів при передачі особливо важливих вимог, щоб акценти на ключових моментах були уважно сприйняті учнівською аудиторією. Для цього спочатку можна викликати в учнів мимовільну увагу неочікуваним подразненням, наприклад яскраво ілюстрованим фактом із практики порушень вимог охорони праці в галузі. Разом з тим слід зазначити, що якщо вчитель видаватиме цю інформацію спокійним, без емоційного забарвлення голосом, то може наступити психологічний ефект звикання і увага учнів не буде реагувати навіть на найбільш гостросюжетні факти з практики порушень вимог охорони праці в галузі.

Далі продуктивнішим буде активізація в учнів довольної уваги, яка характеризується їхніми активними намірами і цілеспрямованими зусиллями волі. Найбільш ефективним навчальним процесом охороні праці можна вважати такий, в якому використовуються всі види уваги.

Виникає питання, на скількох показниках, параметрах по кожній із вимог охорони праці може свідомо утримувати увагу учень? Психологами встановлено, що суб'єкт може охопити одночасно увагою не більше 4–5 незалежних один від одного об'єктів. Тому в навчанні охороні праці доцільно охоплювати увагою учнів три ознаки безпечної трудової діяльності: вид роботи, небезпечні ситуації і способи їх попередження (запобігання). В свою чергу кожна з цих трьох ознак може бути представлена декількома десятками варіантів для обґрунтованого вибору учнями безпечних дій.

Учень під час навчання і перевірки знань вимог охорони праці в галузі швейного виробництва завжди повинен ставитися в умови альтернативного вибору правильних безпечних дій, відчувати на собі імпульси багатоваріантності видів робіт, можливостей виникнення небезпечних ситуацій та дій щодо їх попередження.

В свою чергу вчитель зацікавлений у тому, щоб увага учнівської аудиторії була стійкою упродовж усього часу сприйняття навчального матеріалу. Його завдання донести за мінімум часу максимум інформації про безпечні способи трудової діяльності, викликати до неї інтерес, відповідальне ставлення та закарбувати в свідомості звязки між видами робіт, тими небезпечними ситуаціями, які можуть виникати під час їх виконання та необхідними способами захисту. Саме останнє і свідчитиме про готовність учня до самостійної безпечної навчально-виробничої діяльності.

Багатоваріантна рухомість видів робіт, ситуацій небезпеки і методів захисту привчатиме учня шукати правильні рішення не в статично заданих ситуаціях виробничої діяльності, а переключенням уваги на ряд потенційно можливих виробничих ситуацій. Тут діє правило: об'єкт зору з перебігом часу стає невидимим, об'єкт слуху перестає бути чутним, якщо ми будемо нерухомо спрямовувати на них увагу.

Класичний приклад проведення інструктажу: керівник підрозділу або особа, що допускає до роботи, зачитує працівникам текст інструктажу, які його «уважно» слухають. Рівень сприйняття на слух інформації складає 10-20% від усього обсягу змісту інструктажу. Якщо прийняти за умову, що працівник під час проведення щопіврічних повторних інструктажів засвоює до 20% почутого, можна припустити, що в кращому випадку лише через 2,5 роки ним буде запам'ятований увесь ключовий зміст інструктажу.

У зв'язку з цим виникають ряд питань: як покращити рівень сприйняття працівниками змісту навчання питанням охорони праці, як підвищити повноту включення розумових процесів інструктованих у процес аналізу ключових небезпечних факторів професійної діяльності? Відповіді на ці питання необхідно шукати в напрямку заміни монотонного багатохвилинного і малоефективного читання інструкцій більш ефективними, простими і швидкими засобами.

Закордонний досвід навчання працівників охорони праці дає нам приклад заповнення кожним працівником спеціальних бланків перед тим як стати до роботи. Цей бланк, як засіб забезпечення безпеки працівника, є «Пам'яткою для оцінки ризику» (далі Пам'ятка), що поєднує в собі анкету з цільового інструктажу та персонального допуску на роботу. Заповнюючи всі необхідні розділи бланку Пам'ятки сам працівник залучається до процесу проведення інструктажу шляхом аналізу виробничих ситуацій під час професійної діяльності. Така методика дозволяє найбільш повно включити розумові процеси сприйняття, осмислення, запам'ятовування інформації інструктованим у процесі аналізу ключових небезпечних факторів професійної діяльності.

Підвищенню ефективності навчання працівників питанням охорони праці сприяє персоніфікація та уніфікація інструктажів. У будь-якому виробничому підрозділі проводяться як правило узагальнено-усереднені для всіх працівників первинні, повторні, позапланові і цільові інструктажі, які розкривають загальні заходи безпеки. Але ж обов'язки працівників підрозділу, конкретна робота, якою вони будуть займатися, рівні сприйняття змісту інструктажу різними працівниками можуть відрізнятися. Поза межами тексту узагальнено-усереднених інструктажів залишаються багато питань, неврахування яких може спричинювати аварії, нещасні випадки та професійні захворювання.

Заміна монотонного багатохвилинного і недостатньо ефективного повчального зачитування керівником робіт інструкцій простим і активізуючим мислення працівника тестуванням суттєво спрощує і прискорює процес інструктування.

Працівнику необхідно заповнити Пам'ятку-тест, що містить варіанти відповідей, серед яких потрібно вибрати правильні. Показником готовності працівника до самостійної роботи є навченість без помилок заповнювати Пам'ятку: визначати згідно з дорученою роботою ймовірну небезпеку і вибирати необхідні методи захисту. В разі помилок працівника у заповненні Пам'ятки йому необхідно продовжити вивчення інструкцій з охорони праці на робочому місці. Заповнюючи Пам'ятку під час різних видів інструктажів, працівник засвоїв порядок її заповнення і разом з тим організацію безпечного виконання робіт на дорученій йому ділянці.

Цінність запропонованої методики проведення навчання питанням охорони праці полягає також у можливості уникнення при заповненні працівником Пам'ятки формалізму у проведенні навчання, коли обмежуються лише проставленням підписів.

У процесі діяльності персоналу керівниками, що помічають проблеми безпеки праці здійснюється постійне удосконалення та уніфікація Пам'ятки, доповнюючи її факторами безпеки або заходами захисту, яких бракує. Ті ж пункти Пам'ятки, які не використовувалися певний термін часу доцільно видаляти, що спрощуватиме і

полегшуватиме роботу персоналу з Пам'яткою.

Перевагою Пам'ятки над звичайним інструктажем є прискорення пошуку об'єктивних причин нещасного випадку чи професійного захворювання, що сталися, під час розслідування. У потерпілого при виконанні роботи повинна бути при собі Пам'ятка, яку потім вилучають, аналізують і підшивають до матеріалів розслідування нещасного випадку.

РОЗВИТОК ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СКЛАДНИКА ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Шовкова Анна Олександрівна

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Анотація. У статті висвітлено поняття інноваційна культура, здоров'язбережувальне освітнє середовище, проаналізовано підходи до здоров'язбережувального складника інноваційної культури. Висвітлено роль здоров'язбережувального складника інноваційної культури як важливої умови успішної реалізації нововведень.

Ключові слова: здоров'я, здоров'язбережувальний аспект, інноваційна культура, заклади професійної освіти.

Актуальність. Загострення територіальних, технологічних та гуманітарних проблем створюють в усьому світі попит на фахівців з високим рівнем інноваційної культури. Перед освітою постає завдання підготовки професіоналів здатних проектувати нові види діяльності та змінювати існуючі галузі, техніку та технології відповідно до вимог часу. Суспільство потребує викладачів, готових до змін в умовах глобальної конкуренції, постійного виникнення нових технологій та геополітичної невизначеності. Ефективність запроваджених нововведень можливе лише за умови використання відповідних знань, умінь, навичок, здатності їх здоров'язбережувального застосування, доречності обраних заходів та високої вмотивованості діяльності. На тлі означених тенденцій розвиток здоров'язбережувального складника інноваційної культури набуває особливої актуальності.

З указаної проблеми існує значна кількість публікацій. Такі науковці як В. Андрущенко, М. Безруких, М. Кудрявцева, Л. Сущенко присвятили свої роботи вивченню питання здоров'я та формування навичок здорового способу життя. О. Антонова, О. Білик, В. Радкевич, Г. Романова дослідили теоретичні основи формування культури здоров'я як складової освітнього процесу. Дослідження у галузі підготовки педагогів до реалізації здоров'язбережувальної діяльності належать Н. Абаскаловій, О. Алексеєвій, О. Бутаковій, Н. Синягіній, Г. Мещеряковій та І. Ніколаєвій.

Отже, наявна значна кількість наукових праць присвячених здоров'язбережувальній компетентності та формуванню здорового способу життя молоді. Водночас відсутній комплексний аналіз розвитку здоров'язбережувального складника інноваційної культури у майбутніх викладачів закладів професійної освіти.

Метою публікації є теоретико-методологічне обґрунтування розвитку здоров'язбережувального складника інноваційної культури у майбутніх викладачів закладів професійної освіти.

Інноваційна культура викладача передбачає організацію якісно нового рівня освітнього процесу завдяки використанню новітніх технологій, методів, засобів та форм навчання. Важливо щоб створене освітнє середовище мало здоров'язбережувальний характер.

Здоров'язбереження в контексті освіти – це процес навчання та виховання, що не шкодить здоров'ю учнів, забезпечує сприятливі та безпечні умови перебування в закладі освіти, забезпечує індивідуальну освітню траєкторію дитини, запобігає стресам,